

كوشتارا گوندی سوريا ل ١٦ ئەیلولا ١٩٦٩

د بیرئانیین خەلکی وئ دا

م ی روژین چلبی منیر

بەشی میژوو، کۆلیژی زانستە مرۆفایەتیەکان، زانکۆی زاخۆ، هەریمی کوردستان- عێراق

rojin.muneer@uoz.edu.krd

پوختە

كوشتار ب راما نا كوشتنا ههژماره كا كه سین بئ گونە هه بریکه كا درندانه وهك هێرشین ب دژی كومه لگه هین سڤیل یان هێرشین ئاسمانی بریکه هیزه كا ریکخستی یا له شكه ری، قوربانین كوشتاری كه سائین سڤیلن ئەوژی ژن و دان عه مر و زه لام و زارۆكان بخوه قه دگرت، بشی چهندی گوندی سوريا ژى ئیک ژوان گوندان بوو ئەوین خەلکی وئ یئ بئ گونە ه توشی كوشتاری بووین كوشتارا سوريا ژى وهك هه می كوشتارین دیتر ئەوین بسهری كوردا هاتین وهك تاوانه ك دژی مافین مرۆفان دهیته هه ژمارتن كو هه ژماره كا ژن و زه لام و زارۆك و دان عه مران بوونه قوربانین وئ بئ كو گونە هه ك یان تاوانه ك هه بن بئتن وهك جوتیار و كه سائین ئاشتیخواز كاری چاندنی و خودانكرنا تهرش و كه والی دكرن به لی ئەف چهنده هاته رویدان لبن سه ره پهرشتیا كریارین پارتا به عسا عه ره بی یا ئیشتراکی.

دماوئ خواندنا قه كولینى دا هنده ك پرسیار دهینه ئازراندن ژوانا: ئەگه ر ئ رویدانا كوشتاری چ بوو؟ ئه ر ئ ئه و ئەگه ر به ردكه فت كوشتاره كا بشی شیوازی بیته ئەنجامدان؟ هه تا چ راده فئ كوشتاری كاریكنا خوه لسه ر خەلکی فئ گوندی هه بوو؟

ئەپین طرنط: كوشتار، سوريا، له شكه ری عێراقی، بیرئانیین خەلکی.

گوندی صوريا دكه فټه باشورې پوڅاڅا دهشتا سلټانه بيا لسهر روبيارې ديجله ل قهزا زاخو، خه لكې گوندې
 ژ مه سيحي و موسلمانان و زيده باري هندهك ژ خيژاين كوردين ئيزدي تهرش و كهوال خودان دكرن پټكدهات،
 پشتي ټيكلچوونا دانوستاندنان دناقبه را حكوممه تا عيراقى و سهركرايه تيا شوره شا كوردى حكوممه تا عيراقى
 ل ئادارا ١٩٦٩ دهست ب هيرشكرنې كر لسهر دهقه رين كوردى، له ورا گوندې صوريا ژى ئيك ژوان گوندان بوو
 ل ١٦ نهيلولا ١٩٦٩ كه فټه بهر هيرشپين حكوممه تا عيراقى و تووشى كوشتاره كا مه زن بووى ب ژن و زاروك
 و زهلامين ويژه ژ موسلمان و مه سيحيان پټكهاتييون و هه موو د کوتانه كا تهرش كه واليدا هاتنه كومكرن و
 گوله بارانكرن و پاشان خانين گوندې هه موو هاتنه سوتن، وه سان كارتټكرنه كا مه زن ل خه لكې گوندې نهوين
 ژفى كوشتارې قورتالووين هاته كرن و تانوكه دبيرانكپن واندا زيندى مايه كو بشپوازه كې خه مگين باس ژفى
 كوشتارې دكه ن.

گرنگيا بابه قى ئەو ۋى دياركرن و چەوانىيا رويدانا قى كوشتارى بشپوهه كى تيروته سهل، و كارتېكرنا رويدانى لسهر وان كه سىن ژقى كوشتارى قورتالبووين و فه گوهاستنا ئيش ئازاين خه لكى وى، ههروه سا دياركرنا ههلويسى سهركردايه تيا شوره سا كوردى ژقى كوشتارى، ئهرى شياوو مافى خه لكى وى بده سته بينت؟ فه كولين ژ دوو ته وه ران و ئه نجام و ليستا ژيده ران پىكده يت، ته وه رى ئىكى ژ فه كولينى لسهر (جوگرافى و پىكهاتا ئاكنجيين گوندى سوريا) تيدا باس ژ جوگرافيا وى هاتيه كرن و پىكهاتا ئاكنجيين وى كا ژ چەند لايه نان پىكهاتيه و پىكفه ژيانا خه لكى وى. و خالا دوويى ژ ته وه رى ئىكى باس ژ (ئەگەر و چەوانيا كوشتارا گوندى سوريا) دكهت و تيدا به رسقا چەند پرسياران ده يتته دان ژوانا: چ ئەگەر هه بوون بۆ رويدانا قى كوشتارى؟ ئهرى ئەو ئەگەر دگه هشته وى پادهى كوشتاره كا بقى شيوازي درندانه يتته ئەنجامدان؟ ته وه رى دوويى لسهر (كوشتارا گوندى سوريا د بيرئانينين خه لكى وى دا) ديسان دقى ته وه ريده باسى دياركرنا وان سه رهاتيين به رهرى خه لكى وى دا هاتيه كرن و ئەو ديمه ين هاتيه ديتن د چاقى خه لكى وى دا، ديسان لقيرى به رسقا هندەك پرسياران ده يتته دان، ئهرى پشتى رويدانى جاره كا دى خه لكى گوندى ئەوين ژ كوشتارى قورتالبوين زقرنه سهر ئهردين خوه؟ ئهرى شان ژيانا خوه بشپوهه كى ئاسابى برتقه بهن؟

نَّيْک: جوگرافی و پیکھاتا ئاکنجیئن گوندی صوری:

ګوندئ صوريا دکه فېته باشورئ روژئاڤا دهشتا سلېفانه بيا و باکورئ روژئاڤا روبيارئ ديجله سهر ب ناحيا سيمپلئ ل قهزا زاخو ل پاريزگه ها دهوک، لسهر سنورين گوندين به غلويجي ل ئاليئ روژه لاتئ و ئاليئ روژئاڤايي گوندي مشارا، ۲۴ کيلومه ترا ژ سهنه ترئ ناحيا باتيلئ دويره، رووبه رئ گوندي نيزيک (۱۷۳۰) دوغه و نيزيک (۷۰۰) دوونه مان بهري (دهشت و بهار)ن^۱.

دهرباره‌ی پیکهاتا گوندی سوریا ژ پیکهاته‌یه‌کا بچویک ژ کومه‌کا خیزانان کو ژ موسلمان و مه‌سیحیان و زنده‌باری هنده‌ک ژ خیزانتن کوردنن ئیزدی پیکهاتوو، ژمارا مالتن گوندی ل سالا ۱۹۶۹ گه‌هشتوو ۳۸ مالان،

١- يونان هرمز، أيامي في ثورة كردستان، الطبعة الثالثة، دهوك، ٢٠١٣، ص ٦٧؛ فرمان شكر سلیطانهی، سوريا دیروکا طونده کی ب خوینی سۆربوي، زاخو، ٢٠١٩، ل ٢٢.

خه لکێ گوندی ژيانا خوه وهسا ده رباز کربوون بئێ چ جوداهیههک دناقههرا موسلمان و مهسیحیان دا هه می ده مان پێشکداری خوهشی و نه خوهشیین ئیک بوون و ریزگرتن دناقههرا واندا هه بوو بۆ هه وونه لدهمی جهژنێن مهسیحیان موسلمان نه دچوونه سه رکاری خوه دیسان لدهمی جهژنێن موسلمانان مهسیحی نه دچوونه سه رکاری خوه و پشکداری د جهژنێن هه قه دوو دا دکرن.^۲

ل سالا ۱۹۵۳ عه زیز یاقویی خه مو مروگیل وهک موختاری گوندی ده ست نیشانکربوو له ورا کارین گوندی باراپتر بریکای وی هاتبوون چاره سه رکرن و ئه و دقێ کاریدا به رده وامبوو هه تا کوشتارا گوندی ل ۱۶ ئه یلولا ۱۹۶۹ بوویه قوربانێ.^۳

ده رباره ی ژیارا خه لکێ گوندی لسه ر چاندنێ و خودانکرنا ته رش و که والی بوو له ورا باراپتر خه لکێ وئ جوتیار بوون و کاری چاندنێ دکرن.^۴

دوو: ئه گه ر و چه وانیا کوشتارا گوندی سوریا:

ب ئه گه ری لاوازییا ده سته لاتا عه بدوله رحمان محمه د عارف پارتا به عس ل ۱۷ تیرمه ها ۱۹۶۸ ب سه رکردایه تیا ئه حمه د هه سه ن به کر، و ب هاریکاریا نه ته وه په رستین عه ره ب ب کۆده تایه کی دژی عه بدوله رحمان محمه د عارف رابوون^۵، ب قئ چهن دئ رژی هاته روو خاندن و پارتا به عس ل گه ل هه قه یمانین خۆیین نه ته وه په رست بۆ جارا دووی هاته سه رده سته لات^۶، و بریارا پیکهینانا جقاتا سه رکردایه تیا شوره شی هاته دان، و ئه حمه د هه سه ن به کر بوویه سه رۆک کۆمار و عه بدوله رها ق ئه لنایف (۱۹۷۸ - ۱۹۳۴) بوویه سه روکی وه زیران، ل ده ستپیک کۆده تایێ سه رۆک وه زیران عه بدوله رها ق ئه لنایف سۆزدا پیکهیری ب ریکه قتننا ما ۲۹ حوزیرانی یا دناقههرا حکومه تا عیراقی و سه رکردایه تیا شوره شا کوردی بکه ن.^۷

به لی سه روکی وه زیران عه بدوله رها ق ئه لنایف ب تنی سیژده رۆژان لسه ر پوستی خوه مابوو به عسیان ل ۳۰ تیرمه ها ۱۹۶۸ ئه و ژ وی پوست ده ریخست، ب قئ چهن دئ به عسیان کونترول لسه ر وه لاق کر، و سه رۆک کۆمار ئه حمه د هه سه ن به کر بوویه سه رۆک وه زیران ژ، و رابوو ب پیکهینانا حکومه ته کا نوی ل ۳۰ تیرمه ها ۱۹۶۸.^۸

سه باره ت هه لویستی حکومه تا نوی ژ کیشه یا کوردی، سه رۆک کۆمار وه زیران ئه حمه د هه سه ن به کر

۲- روژین چلبی منیر، زاخۆ ۱۴ تیرمه ها ۱۹۵۸ - ۶ ی ئادارا ۱۹۷۵ قه کولینه کا میژوویی - سیاسی، زاخۆ، ۲۰۱۸، ل ۲۴۴؛ ئه دریس حسن ئاسیهی، « ناحیا ئاسیهن و باتیل دیروکه کا دیرین واره کن ب خیرو بیر وجهه کی هه ژی هاریکاری»، گوفارا دهوک، ژماره (۲۸)، دهوک، چریا ئیک، ۲۰۰۵، ل ۴۲.

۳- یونان هرمنز، المصد السابق، ص ۶۸؛ فرمان شکر سلێقانه ی، ژێده ری به ری، ل ۸۴.

۴- فرمان شکر سلێقانه ی، ژێده ری به ری، ل ۱۰۹.

۵- جیف سیمونز، عراق المستقبل السياسه المیرکیه فی اعاده تشکيل الشرق الاوسط، ترجمه: سعید العظم، بیروت، ۲۰۰۴، ص ۳۰۰.

۶- بۆ پتر بیزانیان ل سه ر قئ کۆده تایێ: بنیره: تشارلز تریب، صفحات من تاریخ العراق المعاصر، ترجمه: زینه جابر ادريس، بیروت، ۲۰۰۶، ص ۲۶۱ - ۲۶۶؛ ماریون فاروق سلوغلیت و بیت سلوغلیت، من الپوره الی الدكتاتوریه، العراق منذ ۱۹۵۸، ترجمه: مالک النراسی، الکبعه الپانیه، المانی، ۲۰۰۳، ص ۱۶۷.

۷- جریده التأخی، العدد (۳۱۹)، ۲۴ تموز ۱۹۶۸.

۸- سعد ناجی جواد، العراق و المسأله الکوردیه ۱۹۵۸ - ۱۹۷۰، لندن، ۱۹۹۰، ص ۱۴۵؛ حسن لگیف الزبیدی، موسوعه الاحزاب العراقیه، بیروت، ۲۰۰۷، ص ۶۵۱.

به‌يانا ژماره (٢٧) ل ٣٠ تيرمه‌ها ١٩٦٨ ئ ده‌رک، يا تاييه‌ت بوو ب کيشه‌يا کوردی ڤه، تیدا هاتبوو ديارکرن کيشه‌يا کوردی ب ناشتی و دادپه‌روه‌رانه دئ هیتته چاره‌سه‌رکرن^٩، هه‌روه‌سا (جڤاتا سه‌رکردايه‌تيا شوڤه‌شی) ل به‌غدا راگه‌هاند دئ پيگيري ب به‌ندین ريککه‌ڤتننامه‌يا ٢٩ حوزيراني کهن وه‌ک به‌مايه‌ک بۆ چاره‌سه‌رکنا کيشه‌يا کوردی^{١٠}. و ڤي چهندي هنده‌ک پيگاف هافيتن داکو خو ديار بکه‌ت دئ کيشه‌يا کوردی چاره‌که‌ت^{١١}

بڤي چهندي ده‌سته‌ه‌لاتدارا نوو وه‌سا خوه ديارکر کو دئ کيشه‌يا کوردی چاره‌که‌ت، و دانوستاندن ل گه‌ل سه‌رکردايه‌تيا شوڤه‌شا کوردی ب شيويه‌کي نه‌يني کربوون^{١٢}، به‌لئ ئەفان دانوستاندن گه‌له‌ک نه‌ڤه‌کيشان و هه‌ردوو لايه‌ن نه‌گه‌شته‌ن چ ئەنجامان له‌ورا حکومه‌تا عيراقی جاره‌کا دی ل ئادارا ١٩٦٩ ده‌ست ب شه‌ری ل دزی گه‌لئ کورد و سه‌رکردايه‌تيا شوڤه‌شا کوردی هاته‌ کړن^{١٣} هيرشکربوون لسه‌ر ده‌ڤه‌رين کوردی، و ئيک ژوان ده‌ڤه‌رين توشي ئاريشه‌يين مه‌زن بووين ژ ئەگه‌ري شه‌ری گوندي صوريا بوو^{١٤}

چ پئ نه‌ڤيت ده‌مئ حکومه‌ت ده‌ست ب شه‌ری بکه‌ت د به‌رامبه‌ر دا ئاليئ ديتر ژي دئ هه‌ول ده‌ت ل هه‌مبه‌ر زيده‌گافيئ حکومه‌تي براوه‌ستيت سنووره‌کي بۆ بدانيت.

سه‌باره‌ت چه‌وانيا رويدانا ڤي کوشتاري، بنگه‌هي فه‌وجا حکومه‌تي ل ئاسيهي بوو هه‌ر سئ شه‌مب ل سپيده‌هيا، مه‌فره‌زه‌ک سه‌ر ب سريا دوو يا فه‌وجا چوار ليو پياده (٢٣) بوو^{١٥} ژ ئاسيهي ده‌ردکه‌ڤت و دچوو گوندي پيشابيري کو سريه‌کا حکومه‌تي ل ويئ بوو، دڤي ده‌رکه‌ڤتيدا ئەڤ هيزه دچوو هه‌ژماره‌کا گوندين ده‌شتا سليڤانه‌يا ژوانا صوريا، و به‌رده‌وام ڤي مه‌فره‌زي گوند پشکين دکرن، ب به‌انه‌يا گرتنا وان که‌سين ژ له‌شکه‌ريا نه‌چاري (سه‌ربازيا بزوري) د په‌ڤين^{١٦}.

له‌ورا ده‌مه‌به‌ردا يه‌کا ئەندازياري يا ب سه‌ر فه‌رمانده‌يا هيزا زاخو يا شوڤه‌شا کوردی به‌رده‌وام رادبوو ب کاري دانانا مينان وه‌ک که‌مينه‌ ڤه‌ددان ل پيشيا ترؤمبيل و زيلين سه‌ربازي يين حکومه‌تي، لده‌مي ديتين ئەڤ مه‌فره‌زه بوويه ئەگه‌ري نه‌خوه‌شيئ بۆ خه‌لکي گوندي به‌رپرسی يه‌کا ئەندازياري محمه‌د خالد بوسه‌لي برياردا دوو پيشمه‌رگه‌يان ژ هيزا زاخو ب دانانا که‌مينه‌کي ل به‌رامبه‌ر هيزين حکومه‌تي بدانت^{١٧}، بڤي چهندي ل سپيده‌هيا رۆژا ١٦ ئەيلولا ١٩٦٩ ئ، ئەڤ مه‌فره‌زه ژ دوو زريپوشان و چوار زيلين سه‌ربازي و

٩- جريده‌ التاخ، العدد (٣٢٦)، ٣١ تموز ١٩٦٨.

١٠- المصدر نفسه، العدد (٣٣٠)، ٤ آب ١٩٦٨، اوغارا اوبلانس، النچال التحرري لکوردستان العراق (سلسله‌ الکتب المعاديه)، ترجمه: مديرية الاستخبارات العسكريه العامه‌ المعاونه‌ الاولى، سري للغايه، د.م، د.ت، ص ١٥٢.

١١- بۆ پتر پيزانينان بنيره: گارق جمباز، مراسيم و قرارات مجلس قياده‌ الهوره (١٩٦٨ - ٢٠٠٣) المتعلقه‌ بکوردستان - العراق، الگبعه‌ الپانيه، اربيل، ٢٠٠٣، ص ٤ - ٥.

١٢- بۆ پتر پيزانينان ل سه‌ر فان دانوستاندن بنيره: اوفرا بينغيو، کرد العراق بناو دوله‌ داخل دوله، ترجمه: عبدالرزاق عبدالله بوتاني، بيروت، ٢٠١٤، ص ٥٧ وما بعدها.

١٣- بۆ پتر پيزانينان بنيره: شيرزاد زکريا محمد، مجلس قياده‌ الهوره في کوردستان العراق ١٩٦٤ - ١٩٧٠ (دراسه‌ تاريخيه‌ سياسي عامه)، دهوک، ٢٠١٠، ص ١٤٥ - ١٥٠؛ جريده‌ خه‌بات، العدد (٥١٤)، تشرين الاول ١٩٦٩.

١٤- جريده‌ خه‌بات، العدد (٥١٤)، تشرين الاول ١٩٦٩؛ صلاح زه‌رو، «مزيحه‌ قريه‌ صوريا»، مجله‌ متين، العدد (٢٤)، دهوک، ايلول ١٩٩٣، ص ٨٥.

١٥- جريده‌ خه‌بات، العدد (٥١٤)، تشرين الاول ١٩٦٩.

١٦- وصفی حسن رديني، کوشتارا گوندي صوريا ١٩٦٩/٩/٦، دهوک، ٢٠٠٥، ل ١٧ - ١٨؛ چافپيکه‌ڤتن ل گه‌ل وه‌ديع حوسني محمه‌د ل ٢٠٢١/١٢/٢ ل زاخو، ناڤري ل سالا ١٩٥٧ ژدايکبوويه، ده‌رچووين سه‌ره‌تاييه و ئيک ژ بريندارين ڤي کوشتاريه و بابي وي ئيک ژوان که‌سانان بوو ئەوي لڤي کوشتاري وه‌غه‌رکري، ونوکه‌ ل زاخو ئاکنجيه؛ فرمان شکر سليڤانه‌ي، ژيڊه‌ري به‌ري، ل ١٣٣.

١٧- چافپيکه‌ڤتن ل گه‌ل محمه‌د خالد بوسه‌لي ل ٢٠٢١/٩/١٦ ل زاخو؛ چافپيکه‌ڤتن ل گه‌ل حميد خواستي ل ٢٠٢١/٩/١٦ ل زاخو.

دهمئى ھيڙا حڪومهتئى گه ھشتيه گوندئى صوريا، عه بدولكهريم محه مه د جحيشى برياردا سهربازئى خو، ھه مى گوندييان بگرن و ل ئيڪ جهى ڪوڻم بڪهن. سهربازان ڙن و زهلام و زاروڪ هه موو ب زوڙى ژ مائين وان ده رڪرن و گوته وان بهرپرستئى حڪومهتئى دئى گوتاره ڪئى بو وه بيژت بقى شيوازي هه مى گوندى ل ڪوتانا مالا ئيراهيم هه لوى ڪومڪرن^{۳۰}، گه له ڪ ژ خه لڪئى گوندى يئن موسلمان ره ڦين به لئى مه تران ئه لقه س هه ننا يه عقوب قاشا دبيژته مه سيحبيان نه ره ڦن ڪو ئه و دئى لگه ل ھيڙين حڪومهتئى ناخفت ڊاڪو نه ھيٽل زيائى

2.7

بگههینته خه لکێ گوندی^{۲۶} له ورا گه له ک هه وڵدا جیحی پازی بکهت، کو خه لکێ گوندی چ ناگهه ژفی مینن نینه و چ په یوهندی پێقه نینه. به لئ جیحی بهرێ چه کی دایئ و چه ند گولله لیدان^{۲۷}، پاشان موختاری گوندی خه مو مروگی که زنه خی هه وڵدا عه بدولکه ریم جیحی پازی بکهت و بۆ دیارکر کو خه لکێ صوری چ ده ست ل گه ل فئ کریاری نینه، و خه لکه ک هه ژارن بتنی ب کاری جوتیاریئ فیه مژویلن. لئ عه بدولکه ریم جیحی خه مو ژي گولله بارانکر و کوشت^{۲۸}، پاشان له یلا کچا خه مو ی ژ ناڤا ئافره تا ده رکه فت و بزاف کر چه کئ عه بدولکه ریم جیحی ژئ وه ربگرت، به لئ جیحی ب ده مانجا خو له یلا ژي کوشت. پاشان عه بدولکه ریم جیحی و سه ربازین د گه لدا ته قه ل گوندیان کرن^{۲۹}، د ئه نجامدا (۳۸) که س هاته نه کوشتن و (۲۲) ژي بریندار بوون، و پشتی ئه نجامدانا فئ کوشتاری جیحی فه رماندا هه می خانین گوندی به یینه سووتن^{۳۰}.

و جیحی فه رمان دایه بنگه هئ ساخله میا ئاسیهی کو نابیت چاره سه ریا برینداران بکهن، و بریندارین گوندی مانه د فئ رهوشیدا هه تا رۆژا ۱۷ ئه یلولی ۱۹۶۹ ی، دوو که س ژ گوندی ئافزریکئ دچنه بنگه هئ ساخله می ل ناحیا ئاسیهن، داکو بریندارین صوری ده رمان بکهن، لئ نوژدار و برین پێچین بنگه هئ دیارکرن ئه و نه شین؛ ژبه رکو عه بدولکه ریم جیحی هوشداری دایه وان نابیت هوین وان چاره سه ر بکهن^{۳۱}. لئ هنده ک ژ ریه سپی و ماقولیلن گوندین ئافزریک و به غلویجئ قه ستا زاخو کرن، و هاوارا خو گه هاندنه مه ترانئ مه ترانخانا کلدانی ل زاخو (یوسف بابانا)، هه روه سا چوونه لایئ هه ر ئیک ژ: فه ره اد حاجی شه مددین ئاغا و حوسین عه بدولکه ریم شه مددین ئاغا و عسمه ت عه بدولکه ریم شه مددین ئاغا، و داخواز ژ وان کرن کو چاره یه کئ بۆ بریندارین صوری ببینن، فان که سان هه وڵدان بچنه لایئ ده زگه هین حکومه تی ل زاخو و ئاسیهن و سیملی، داکو چاره یه کی ببینن بۆ فان برینداران. لئ ل دوماهیئ نه چاربوون چوونه مووسل و شیان رازه مه ندیا هه والگیریا فرقا چوار بۆ قه گوهاستنا وان بریندارا بۆ نه خوشخانه یا (الجمه وری) ل مووسل وه ربگرن، ب فئ چه ندی ل سپیده هیا رۆژا ۱۸ ئه یلولی ۱۹۶۹ فه ره اد حاجی شه مددین ئاغا سی ترومبیلن لاندروقه ر ژ زاخو بۆ بریندارین گوندی صوری هنارتن و بقان ترومبیلان بریندار گه هشته مووسل و هاته نه چاره سه رکر^{۳۲}.

ده نگوباسئ فئ کوشتاری د ئیزگئ ده نگی کوردستاندا هاته به لافکرن، و په یاما کوشتاری بۆ ماوی هه فت رۆژان ل دویش ئیک ب شه ش زمانان ده اته خواندن: زمانئ کوردی، عه ره بی، سریانی، ئینگلیزی، فه ره نسی و ۲۶- چاڤیکه فتن ل گه ل وه دیع حوسنی محمه د ل ۲۰۲۱/۱۲/۲ ل زاخو؛ چاڤیکه فتن ل گه ل هه سه ن محو حوسین ل ۲۰۲۱/۱۲/۲۱ ل زاخو. نافبری ل سالا ۱۹۵۵ ل گوندی صوری ژدایکبوویه ئیک ژوان که سانان بوو ئه وین خیزانا وی به ر فئ کوشتاری که فئ، نوکه ل زاخو ئاکنجیه؛ چاڤیکه فتن ل گه ل فرمان شکر سلێقانه ی ل ۲۰۲۱/۹/۱۶ ل زاخو. ۲۷- صلاح زه رو، المصد ر السابق، ۸۵؛ په سار، «یومیات پوره ایلول»، مجله متین، العدد (۱۶)، ص ۷۴؛ گوفاری ده نگی پێشمه رگه، ژماره (۲۴)، ته شرینی دوهم ۱۹۶۹، ل ۱۳.

۲۸- یونان هرمن، المصد ر السابق، ص ۷۶؛ چاڤیکه فتن ل گه ل ئه لیکسان گلیانه مه رقوس که زنه خی ل ۲۰۲۱/۱۲/۲۹ ل گوندی صوری ل زاخو؛ چاڤیکه فتن ل گه ل مه لا عه بدولکه ریم صوفی ل ۲۰۱۴/۱۱/۲۱ ل زاخو، نافبری ل سالا ۱۹۲۴ ل گوندی گه رده می ل کوردستانا سووری ژدایکبوویه، ل سالا ۱۹۴۰ کار دپارنا هیوا دا کریه کو ب کاری پوستن رادبوو، و ل سالا ۱۹۴۸ بوویه ئه ندامئ پارقی دیموکراتی کوردستان، چه ندین جارن بوویه به رپرس و ئه ندامئ لژنا ناوچا زاخو یا پارقی ل سالا ۲۰۱۹ وه غه ر کریه.

۲۹- رۆژین چلبی منیر، ژیده ری به ری، ل ۲۴۵.

۳۰- رۆژین چلبی منیر، ژیده ری به ری، ص ۲۴۵ - ۲۴۶؛ جریده خه بات، العدد (۵۱۴)، تشرین الاول ۱۹۶۹؛ فرمان شکر سلێقانه ی، ژیده ری به ری، ل ۱۳۳.

۳۱- وصفی حسن ردینی، ژیده ری به ری، ل ۲۴ - ۲۵؛ چاڤیکه فتن ل گه ل فرمان شکر سلێقانه ی ل ۲۰۲۱/۹/۱۶ ل زاخو.

۳۲- چاڤیکه فتن ل گه ل ئه لیکسان گلیانه مه رقوس که زنه خی ل ۲۰۲۱/۱۲/۲۹ ل گوندی صوری ل زاخو؛ وصفی حسن ردینی، ژیده ری به ری، ل ۲۶، رۆژین چلبی منیر، ژیده ری به ری، ل ۲۴۶.

٢٠٩

به‌لێ باش ل بیرا من ده‌یت هه‌قاله‌کا من هه‌بوو بناقی غه‌ریبا، دکوتانی‌دا ده‌ستی من و وێ تێکدا بوو لده‌می هێرش‌کرین من خوه‌ نێزیککی دایکا خوه‌ کر ژترسا دا به‌لێ هه‌ر غه‌ریبایی ده‌ستی من به‌ر نه‌دا و دده‌مه‌کی دا ئاخینک ژ غه‌ریبایی هات و ده‌ستی من گفاشت ئه‌و بوو دوو گوله‌یین تفه‌نگی ب زکی وێ که‌فت و ریڤیکین وێ ئیکسه‌ر که‌فتنه ئاخێ هه‌ر ده‌مه‌مان ده‌مدا وه‌غه‌ر کر و دبیزت ئه‌ف تاوانه‌ ج جاران ژبیرا من ناچت هه‌روه‌کو دوهمی رویدایی^{٣٩}.

ره‌مه‌زان شوکر سوله‌یمان ئیک ژوان که‌سان بوو ده‌می هه‌فته‌ی کێ ژبه‌ری رویدانی هاتبوو گرتن ژلایی هه‌مان مه‌فره‌زه یا عه‌بدولکه‌ریم جحیشی ب ئه‌گه‌رێ سه‌ربازییا ب ژۆری و هاتبوو ره‌وانه‌کرن بۆ مه‌خفه‌را ئاسیپی و بۆ ماوێ هه‌یفه‌کی ده‌سته‌سه‌رکریوو و ده‌اته ئه‌شکه‌نجه‌دان، به‌لێ ژبه‌ری بیته‌ گرتن به‌ره‌قه‌ی هاتبوو کرن ژبۆ ئاهه‌نگا هه‌فزیییا وی دگه‌ل دوهمما وی (سه‌بیجا عوسمان) کو بریار بوو ئاهه‌نگا وی د هه‌فتییا کوشتاری دابوو به‌لێ ئه‌و بوو ره‌مه‌زان هاته‌ گرتن، و ل هه‌فتییا پشتی گرتنا وی کوشتار هاته‌ رویدان و د ئه‌نجام دا خواستییا وی ئه‌وا بناقی سه‌بیجا بوویه ئیک ژوان قوربانان ئه‌وا دناقا فی کوشتاری دا^{٤٠}.

خیزانا مونیر یوسف عه‌لی ئیک ژوان خیزانا بوو ئه‌وین دفی کوشتاریدا، لده‌می رویدانی مونیر یوسف ژ گوندی ده‌رکه‌فتبوو، به‌لێ ده‌می ده‌یت دبیت ده‌نگی ته‌قا یی ژ گوندی ده‌یت له‌ورا ئیکسه‌ر چوو دناقا سپینداران دا خو فه‌شارت، به‌لێ خیزانا وی ژفی کوشتاری قورتال نه‌بوو، له‌ورا ده‌می له‌شکه‌رێ عیراقی هه‌می خیزانیین گوندی کومکرین هه‌فزییا وی ژی بناقی له‌یلا عومه‌ر ریحان یا ب دووگیان بوو و سێ کورین وی ئیک بناقی ره‌مه‌زان مونیر دژی سێ سالییدا و و صالح مونیر دژی دوو سالییدا و عومه‌ر مونیر دژی چوار سالییدا و دگه‌ل که‌کا وی بناقی سه‌کینا دژی ٦ سالییدا، هوسا خیزانا وی ژی که‌فته دناقا فی کوشتاری دا له‌ورا پشتی کوشتار هاتی ئه‌نجامدان له‌یلا بریندار دبیت و دوو کورین وێ ئه‌وژی ره‌مه‌زان و صالح بوونه قوربانی له‌یلا بی کو بزانت کورین وێ ژینا خوه‌ ژ ده‌ستدانه پشتی له‌شکه‌رێ عیراقی دچت کورین خوه‌ ددته به‌رسینگێ خوه‌ و دگه‌ل که‌کا خوه‌ بی کو کورێ خوه‌ یی دویتر ئه‌وێ بناقی عومه‌ر ببیت؛ ژبه‌رکو که‌فتبوو لێ که‌له‌خان فیه و بریندار ببوو، له‌ورا قان زاروکان دبیت و چوو به‌ره‌ف ریکا گوندی به‌غلوچه‌، ل گوندی به‌غلوچه‌ فه‌وجه‌کا چه‌ته‌یین مشیر ئاغای لویر بوو و داخوازا هاریکاریی ژوان کربوو، به‌لێ ژ ترسین حکومه‌تی دا فی فه‌وجی نه‌شییا بوو چ هاریکارییان پیشکشی له‌یلا بکه‌ت، برینا له‌یلا یی دژوار بوو له‌ورا نه‌چار بوو کورین خوه‌ دریکا گوندی به‌غلوچه‌ی دا باقییت، هاتبوو گوندی ئافزریکی، ده‌رباره‌یی عومه‌ر مونیر، ده‌می مونیر یوسف ده‌اوارا خیزانا خوه‌ ده‌یت که‌سه‌کی ژ خیزانا خوه‌ نابیت و ئیکسه‌ر هزر کربوو خیزانا وی ییت هاتینه سوتن، به‌لێ ده‌می دناقا که‌له‌خان دا دگه‌رت کورێ خوه‌ عومه‌ری دبیت کو که‌فتبوو دناقا که‌له‌خان دا و ب دژواری بریندار ببوو، دوی ده‌میدا مونیری هزر کر عومه‌ری ژینا خوه‌ یی ژده‌ست دایی، به‌لێ ده‌می عومه‌ر ددته له‌رسینگێ خوه‌ ناله‌ نال ژ عومه‌ری هاتبوو ژبه‌ر ئیشا وی یا دژوار، رابوو یوسف دایه ده‌ست یوسف قریاقووس و دبیزته بگه‌هینه گوندی ئافزریکی داکو ئه‌و ل که‌له‌خین خیزانا خوه‌ بگه‌رت ده‌می یوسف قریاقووس چوو به‌ گوندی ئافزریکی و عومه‌ر بریوو گوندی دا برینا وی ده‌رمان بکه‌ت له‌یلا هه‌فزییا مونیری دبیت، و ئیکسه‌ر هاتبوو گوندی صورییا گووته مونیری له‌یلا یا ل گوندی ئافزریکی ده‌می مونیر ده‌اوار وان چوو، له‌یلا بو دیار کر کو دوو کورین خو ییت هافیتین جهه‌کی ل

٣٩- چافیکه‌فتن ل گه‌ل ته‌یه‌ت شوکر سوله‌یمان ل ٢٠٢١/١١/٨ ل زاخو، نافیری ژدایکبوویا گوندی صورییا، ئیک ژ که‌سانین قورتالبووین کوشتاری

یه و دوی ده‌میدا ژبی وێ ١٢ سال بوو، نوکه‌ ل زاخو ئاکنجیه.

٤٠- چافیکه‌فتن ل گه‌ل فرمان شکر سلێفانه‌ی ل ٢٠٢١/١٠/٩ ل زاخو.

ديسان نهو شوفيرئ قه شه هه ننا ئيناي گوندي بنافي (حوسني محهمه د عيسا) و كورئ وي بنافي وهديع د ژبي يازده سالي دا دگه لدا بوو، دبيژت:» بابئ من شوفيرئ تروميلا جيب بوو هه رده مي قه شه ژ مووسل دهاته زاخو سه رهدانا دي را زاخو دكر و پاشان دچوويه گوندين كريستيانان وهك سوريا و به غلويجه و ئافريزك و دي ره بوون دوو تا سي روژان دمان و زفري، قي جاري وهك جاري ديتر قه شه ژ مووسل هات و بابئ من وهك شوفيرئ تروميلا قه شه بره فان گوندان و چوونه گوندي سوريا و نه ز ژي دگه ل وان دابووم لده مي رويدان چيووي سه ربا زين عيراقى هه مي گوندي كومكرن ل کوتاني ژنين دان عه مر ل لايه كي دانان و زاروكين بچويك ل لايه كي و زه لام لايه كي دانابوون، جحيشي گوت مينه كا په قى كا كي نه ف كاره كره بلا خو ديار بكهت قه شه و موختار بيژنه بهرپرسى ١٠ زه لمان ژمه بن ليكولينى دگه ل وان بكه ن ژن و زاروكان بهي لن به لي نهو بفي چهندي رازي نابن ئيكسه ر ب گولله يان هي رشكرن، به لي لده ستيكي ژبه ري هي رش بكه ن بابئ من گوت نه گهر نه ز قورتال نه بووم نه مانهت تو دا يكا خوه، لده مي ته قه مله كرين ئيكسه ر بابئ من نه ز دامه لپشت خوه له ورا كه له خي بابئ من كه فته سه ر كه له خي من و نه ز مامه لين كه له خي بابئ خودا و هاتم پاراستن، پشتي ٢٥ تا ٣٠ خوله كان خوه فه كيشان شوفيرئ نه فسه ر عه بدولكه ريم جحيشي بن ئيزدي بوو هيل لويئر فهران دا يي دبيژتي نه هيله كه س خوه قورتال بكهت به لي پشتي چوو ين دبيژته وان هه ر كه س ژ وه چ موسلمان چ مه سيحي يي بفي تي دي وه قورتال كه م له ورا وهديع دگه ل دوو كه سان ئيك موسلمان و ئيك مه سيحي يي بريندار بووي و دگه ل كچا موختاري قورتال بوون قي كه سي بر بوونه نهالي ژويئر چوونه گوندي به غلويجي، پاشان هاته زاخو دبيژته كه س و كاري ن خوه تا قي ده مي نه زاني بابئ وي يي ساخه يان مرييه پشتي كه س و كاري ن وي ده اوارا بابئ وي چوو ين دينن نه مايه، و ئيكسه ر كه له خي وي ئينابوون زاخو فه شار تبوون، نه ف رويدانه بوويه نه گهر بو ماوي ساله كي وهك شي تا لي هاتم پشتي ساله كي بريكا چاره سه ري ژنووي هاتم لسه ر هزرو بيرين خوه به لي چ جاران نه ف روژ ل بير من ناچت^{٤٢}.

٤١- چاڻيڪه فتن ل گهل عومهر مونير يوسف ل ٢٠٢٢/١/١ ل گوندي صوريا ل زاخو؛ چاڻيڪه فتن ل گهل فرمان شکر سليقانه ي ل ٢٠٢١/١٠/٩ ل زاخو.

٤٢- چاڻيڪه فتن ل گهل وهديع حوسني موحده مه د ل ٢٠٢١/١٢/٢ ل زاخو.

دیڤژت خوزی ئەز ژێ دگهل وان هاتبام کوشتن کو ئەو یی راوهستیایی بوو دنیقهکیدال پشت براییڤ خوه خو دهاڤیژته ئەردی، و دکهفته لڤن کهلهخان دا هوسا هاتبوو قورتالکرن، بهلێ لڤیڤی ئاریشه نهیا کوشتی و بریندار بوویانه لڤیڤی ئەردی چهند زاروک مانه بی دایکو باب ؟ و چهند ژن مانه بیژن ؟ هندهک ژوان مانه لسه کهلهخین بایڤن خوه یان یی دایکین خوه هندهک مانه لسه کهلهخین زهلامین خوه ب گری و شینی قه و ئەف کهلهخه سی شهف و روژان بقی شیوهی مابوون و کهسی نهشییا خو نیزیکی بکهت ههتا هندهک ژ مروڤین مه ل گوندین دهووبه هاتین ههولدان گورین ب کۆم وان قهشیرن ژ ترسین حکومهتی دا، لدهمی هندهک بریندار برین نه خوشخانه یین باژیری بو چارهسهریڤ نه خوشخانه یان رهتکرن چارهسهر بکهت؛ ژبه رکو لدویڤ بۆچوونا وان ژ یاخیوویان ههژمارتبوون چاره نه کړن ههتا هندهک کهسان ژ ماقولیلین زاخو مایتیکرن کربوون»، ههروهسا خوشکا یونان هورمز بناڤی مادیلین ئەوا دوو تهقه قی کهفتین ب چاڤین پری رووندک قه سه رهاتییا خوه قه دگریت و دیڤژت» ئەز کهچهکا ۱۰ سالی بووم دگهل دایکا خوه ئەوا برایی من بناڤی نه جیب یی چوار سالی لبه سینگ و، من نه دزانی کا چ چیبوویه، سه رباز هاتن دمالا مه دا گازی کر و ئەم ژمالدا ده رکرن کړنه د بیستانه کڤ بچویک دا و گوت هین هه می براوه ستن و دناڤا مه دا کهسانین دان عه مر و زاروکیڤ بچویک و و دایکین بچویکین وان لبه سینگ وان و گوتنه مه ئەفسه ر دی گوتاره کڤ پشکیش وه کهت هه تا قه س هه نا و مام خه مو هاتین و کوشتار هاته ئەنجامدان هوسا هه موو کهفتنه ئەردی چ یی کوشتی و یی بریندار و هندهکا هه ولدا خوه قورتال بکهت بهلێ سه ربازان نه هیلابوون بهر قن وهوسا بدهنگی بلند و ئاه و نالین ژهه موو لایه نان دهنگ بلند بوو و کهلهخ کهفتبوون سه ر ئیک، و لقی ده می من هه ست ب برینا خو کر و من زانی دایکا منا دکه ته هاوار و برایی من یی بچویک یی دناڤا ده ستان دا، و من راحیل هه قژینا مه نسور یوسف ئەوا کومه کا ته قا قی کهتی دیت هه ولدا کورێ خوه ئەوئ لبه سینگ خوه پاریزت لی ئەو هاته کوشتن و کورێ وئ قورتالبوو، و ئەز مامه دناڤا خوینا خودا هه تا برایی من یی مه زن هاتی و ئەز کومه پشته خو بهاریکاریا برایی من یی دیت یی بریندار بوو نزیکترین گوند بریم، پشتی قورتالبوویم هه ژماره کا زارۆکان و پتیا وان نه گه هشتبوون ۱۰ سالی مانه بی دایکو باب و دگریان»^{۴۳}.

داوود گورگیس ئیک ژ کهسانین گوندی صوریایه دیڤژت: «ده می له شکه ری عیراقی هاتی ئەز ل ده رقه بووم و من دیت دایکا من دگهل چوار خوشک و دوو براییڤ من برن له ورا ئیکسه ر ئەز دگهل هندهک هه قالان ره قیم مه خو دناڤا دارین سپینداران دا قه شارتبوو، ده می بوو ئیڤار کهسه ک بناڤی بوترس ب بهز و ب بهینه کا ته نگ هات و ژترسدا دکه قیته ئەردی و گوت هه موو کوشتن، هوسا داوود دگهل هقالین خوه هاتنه دناڤا گوندی دا و دبینن گوندی هاتییه سوتن و خه لکه ک یی دناڤا خوینا خودا و هه موو بووپنه قوربانی، برایی وی بناڤی ناجی گورگیس د ژیی ۴ سالیڤا بوویه قوربانی و دایکا وی بناڤی (مه ریه م ره شو) و خوشکا وی بناڤی (مارگریتا) بریندار ببوون، بهلێ برایی وی یی دیت بناڤی (قه یسه ر) کهفتبوو بن کهلهخی کهسه کڤ بناڤی (نادیرا ئیبراهیم حوسین) له ورا قورتالبوو، دایکا وی دگهل ژنه کڤ بناڤی گولی بوترس هه ولدا بوون بچویکین خوه ییڤ قورتالبووی قورتال بکهت، و لده ستیڤی ناجی یی برینداربوو بهلێ دریکی دا ناجی وه غه ر کربوو له ورا دایکا وی نه چار بوو وی دریکیدا باڤیژت؛ چونکه ئەو بخوه یا بریندار بوو و به رده وامیی ددنه ریکا خودا ییڤ مایڤن دبنه گوندی به غلویجی ژبه رکو نزیکترین گوند بوو بوو صوریایه لویڤی کهس و

کارین وان هاریکاریی دگه‌لدا دکهن^{٤٤}، مەریەم هەولددت بچتە کەلەخی کورێ خوە ناجی دریکیدا بینتەفە لەورا بهاریکاریا ئەلیکسان گلیان چوونە وی جەهی لێ دبینت گیانەوه‌ران کەلەخی کورێ وێ یی خواری^{٤٥} بەلێ مەریەم ب ٧ گولەیان بریندار ببوو لەورا بوویە ئەگەر پشتی چوار سالان ژ کوشتاری ئەوژی وەغەر بکەت^{٤٦}.

جبرائیل یەلدا رەشو یی بەرنیاس ب باسم ئیک ژ زاروکیڤ قورتالبووی بوو ژفێ کوشتاری بقی شیوهی وەک دیدەفان بۆ رویدانی دبیت: «دوی دەمیدا ژیی من ٦ سال بوو ئەز ل گەل خیزانا خوە ل بەغدا دژیام بەلێ چەند روژان ژبەری رویدانی ئەز دگەل بابێ خوە و خوشکا خوە ئەوا نژیک دوو سالان ژمن مەزنتەر هاتبوونە گوندی سوریا مالا باپیری خوە ژبۆ کاری دەرکنا ناسنامەیا بارێ شارستانی؛ ژبەرکو دبنەمادا خەلکی گوندی سوریا بوون، لدهمی سپیدەهییا رویدانی کو ل روژا سێ شەمبی بوو ل مالا باپیری من مە تیشت دخوار دوی دەمیدا مە ئاگەه ژ دەنگی کاروانی سەربازی یی عێراقی بوو هەر وەک هەرجار خەلکی گوندی فیری فێ چەندی بوو ئەف کاروانە لێک مالا موختاری راوەستان و موختاری ئاف دگەل ئافە ماستی پیشکشی وان کر و چوون ل سەر ریکا خوە، پشتی دەمەکی دەنگی پەقینەکی هات ئیکسەر خەلکی گوندی ژفێ دەنگی شوک بوون بوویە ئەگەر ترس بۆ وان چیبوو لەورا هەندەک ژوان رەفین تاییەت ئەو گەنجین دژی سەربازییدا، بەلێ قەشەه یەلدا وان ئارام بکەت و گوێ ئەز دێ لگەل وان ئاخقم کو خەلکی گوندی چ پەیوەندی ب پەقینا مینی قە نینە، دەمەک درێژ پێقە نەچوو لەشکەرێ عێراقی زفیری گوندی هەموو ژ ترسان دا دەرکەفتنە دەر ئەز ژ دگەل باپیری خوە هاتە دەر و من دیت هەندەک ژ لەشکەرێ عێراقی گوند هەموو گرت و دورپچکر و لەشکەرێ دیتەر خەلکەک ب زۆری ژ مالتن وان دەرکرن و هەموو کربوونە د کوتانەکی دا و تەقە ل هەموویان کر، دەمی تەقە ل قەشەه و موختاری و خیزانا وی کری خوشکا من بنافی (باسیمە یەلدا) ژیی وێ ٧ سال بوو ژ ترساندا رەفی بەلێ لەشکەری ژ پشت قە تەقە لیدا و کوشت، پشتی بوویە ئازاوه و دەنگ بابی من ملی من گفاشت بێ کو بزنام بۆچی وەکر و ناھێتە بیرا من دوی دەمیدا چ چیبوو بتنی دزانم ئەز کەفتمە لێن کەلەخی بابی خوە و بوویە ئەگەر بێمە قورتال کرن، من دیت هەندەک کەس یین دەرەف ئەز ژ دگەل وان رەفیم بێ کو بزنام بۆچی و کا دێ چنە کێقە هوسا ئەم رەفین و پاشان کورێ مەتا من گەهشتە من ئەم پێکفە دچوون پشتی رووبەرەکی کیم ژ چوونا مە ژنکەک من دیت و بەرەف مە قە هات و دکرە هاوار و گری کورێ مەتا من دابەر سینگی خوە و ئەز کرمە پشتا خوە و دگەل قان کەسین رەفی گەهشتە گوندی ئافزریکی لقییری ئەم دانان ل مالهکی و ئیکسەر زفیری گوندی لدهمی ئیقاری زفیری قە لمە و باپیری من دگەلدا بوو بەلێ یی بریندار بوو و پیرا من بنافی (ئەسمەر ئەلیاز) هندی تەقە ل دەستی وی کەفتبوون دەستی وێ ل سەر ژێقە کرنی بوو دگەلدا بوو ل وی دەمی من زانی ئەف ژنە مەتا من یا دوویە ئەوا ل گوندی بەغلیجی دژیت من نەدیتبوو بتنی فێ روژی دهاوارا مە هاتبوو و ل وی دەمی من زانی بابی من هاتە کوشتن و هەروەسا خوشکا من و کچا مەتا من ئەوا ل بەر سینگی وێ بوونە قوربانی، ل روژا دیتەر خەلکی گوندی یی قورتالبووی نەشییا ژبەر هێرشا فروکەیان بچنە کەلەخین خوە قەشیرن هوسا ئەف کەلەخە مابوون هەتا روژا سیی لەورا نەشییان وان ژیک جودابکەن بشیوی تاکي

٤٤- پەیوەندییا تەلەفونی دگەل داوود گورگیس قریاقوس ل ٢٠٢١/١١/٢٠، نافیری ل سالا ١٩٥٢ ل ئافزریکی ژدایکبوویە، پشتی کوشتارا گوندی سوریا ژ گوندی دەرکەفتن و پاشان چوویە ژدەرەف و نوکە ل وەلاتی سویدی ئاکنجیە.

٤٥- چافیکەفتن دگەل ئەلیکسان گلیانە مەرقوس کەزنەخی ل ٢٠٢١/١٢/٢٩ ل گوندی سوریا ل زاخۆ.

٤٦- پەیوەندییا تەلەفونی دگەل داوود گورگیس قریاقوس ل ٢٠٢١/١١/٢٠.

فەشێرن ب ئەگەرئ بهێن کەفتنا وان و بهێنا وان یا نهخوێش بوویه ئەگەر ب شیوهیهکی کۆم فەشێرن ل نێزیک گوندی، پستی رویدانی باسم بریاردا بوو باپیر و پیرا خوێنهێلت و سەردەریا وان بکەت هەتا ل سالا ١٩٧٧ باپیرئ وی وهغەر کر و ل سالا ١٩٨٢ پیرا وی وهغەر کر باسم دقئ سالتیدا بهرهف وهلاتئ ئەمریکا چووێه^{٤٧}.

ئیک ژ کەسانین دویتەر یێن خێزانا وی بوینه قوربانییا قئ کارهساتئ ئەوژئ بناقئ کەریم ئوسمان سلیمان ئیبراهیم بوو بقی شیوهی باسئ کوشتارئ دکەت و دبێژت: « پستی پهقینا مینئ لهشکەرئ عێراقی زفیری پتیرا زهلام و گەنجین گوندی تاییهت ئەوین ژیین وان پیتقی بو سەربازییا بزۆری ژ ترساندا رهقین تاییهت موسلمان چوونه د نهالا گوندی دا لهورا ئەز دژیی ٩ سا لییدا بووم دگەل بابئ خوێ و برایئ خوێ بناقئ مهحسن دژیی ١١ سالیئ دا بوو دگەل وان دا چوو بوونه نهالی، دەمئ گوندی هەموو کۆمکری و برنه د کوتانئ دا دوی دەمیدا دایکا من بناقئ ئەمینە رهجەب و سئ خوشکیت من ئیک بناقئ ناهیدا ئوسمان ژیی وئ ١٦ سال بوو و یادیتەر بناقئ سەبیحا ئوسمان ژیی وئ ١٢ سال بوو و یا بچیک بناقئ فەیرۆز ژیی وئ دوو سال بوو دگەل فان کەسین کۆمکری بوون، لدهمئ دەنگئ تهقا هاتی ترس بۆمه هەموویان چیبوو لئ مه نهشییا بچن ژ ترساندا هەتا بوویه نێزیک مهغرهب ئەم هاتنه دگوندی دا مه دیت گوند فالایه و سوتیه و دەمئ هاتینه جهئ کوشتارئ ئیکسەر شوک بۆمه چیبوو من دیت هەموو ییت دناقا خوینئ دا و کەلهخین وان ل ئەردئ و کوشتینه خوشکا من یا بچیک فەیرۆز د خوینئ را مابوو چ تهقه قئ نهکەفتبوون و دکره هاوار و گری و گازی دایکا خوێ و خوشکیت خو دکر ل وی دەمئ من زانی دایکا من و هەردوو خوشکیت من یێن بوینه قوربانی ئیکسەر ئەز و برایئ خوێ مهحسن وهک شیتا لئ هاتن، بابئ من و مامئ من چوونه لسه کەلهخین وان لدهستپیکئ ژ ترساندا کەسئ نهشییا خو نێزیک بکەت و ئەو کەلهخ مانه لویرئ بهلئ دیشدا خەلکئ گوندین دەوروبەر ئەوژئ گوندین بهغلیجه و چه م زراف و ئافزریکئ دهوارا قوربانیان هاتن کەلهخ گەلەک بوون گورستانهک کولان وهک بشپۆئ چوارگوشه چوار گوشه و کەلهخین مهسیحیان هەموو کرنه تیدا و دیشدا یێن موسلمانا ژئ ئیک ئیکه گورستانیت خو کولان و کەلهخ کرنه تیدا، پستی قئ رویدانی خێزانا وان چوونه سیمل و دیشدا چوونه مووسل هەتا پستی بهیانا ١١ ی ئادارا ١٩٧٠ بریار ب ئافکارنا گوندی هاتی دان جارهکادی ل سالا ١٩٧٢ - ١٩٧٣ نێزیک ٢٠ خێزانان زفیریوون لسه گوندئ خوێ مالا ئوسمان ژئ زفیریوون هاتبوونه دگوندی دا^{٤٨}.

ئیک ژ خێزانین دیتەر لبه قئ کارهساتئ کەفتی ئەوژئ خێزانا محو حوسین بوو کورئ وی بناقئ هەسەن محو حوسین قئ روژئ بقی شیوازی باس دکەت: « لدهمئ لهشکەرئ عێراقی هاتی دوی دەمیدا ژیی من ١٤ سال بوو ئیکسەر رهقیوو چۆبوو نهالا گوندی ژ ئەگەرئ سەربازییا بزۆری رهقیوو، د نوها لیدا دەنگئ تهقا هات لئ من نهزانی ئەگەرئ لیدانا فان تهقا چی یه، ددهمهکید داکیل د گوندی دا بلند بوو، و سەرباز ژ گوندی دەرکەفتن، ئیکسەر هەسەن محو دگەل یوسف قریاقوس هاتنه دگوندی دا، دەمئ هاتیم دگوندی دا گوند یئ فالو بوو چ کەس تیدا نهبوو بتنئ دوو کورین بچویک ئەوژئ کەریم ئوسمان سلیمان دگەل برایئ وی مهحسن ئوسمان سلیمان و پرسیارا خەلکئ گوندی ژوان کر کا لکیقهنه وانا گووت هەموو یێن کوشتین، دوی

٤٧- په یوه نهییا تهلهفونی دگەل جبرائیل یه لدا رهشو ل ٢٠٢١/١١/٢١، نافبری ل سالا ١٩٦٢ ل گوندئ صورییا ژدایکبوویه، نوکه ل وهلاتئ ئەمریکا ئاکنجیه.

٤٨- چافیکهفتن ل گەل کەریم ئوسمان سلیمان ل ٢٠٢١/١٠/١٢، سیمل، نافبری ل سالا ١٩٦٩ ل گوندئ صورییا ژدایکبوویه و ئیک ژوان کەسانان بوویه ئەوین کارهسات بهرئ خێزانا وی هاتی و بوویه ئەگەر ب بئ دایکی مهزن ببت، و نوکه ئاکنجیه ل سیمل.

دهمیدا من باوهرنه کر، پاشان هاتم کوتان من دیت که له خێن ژن و زهلام و زارۆکان هه موو د ئه ردی دا بوو، دایکا من بناقی (ئامینا ئیبراهیم محهمه د) یا بریندار کریبوو، لدهمی تهقه هاڤیتن هه موویان خو ب ئیکشه گریدان دوی دهمیدا خوشکا من میران محو حوسین برهخ دایکا من فه بوو تهقه لبن ملی دایکا من کهفت ژ لای دی یی ملی ب کچا وی میران کهفت د ژیی ۱۳ سالییدا بوویه قوربانی ههروه سا خوشکا من یا دووی بناقی غه ریا محو حوسین دژیی ۷ سالییدا بوویه قوربانی و خوشکامن یا بچویک بناقی سهیران محو حوسین ژیی وی بتنی چهند هه یقه ک بوون بوویه قوربانی» هه سه ن دبیت دهمی ته هه هاتیم دایکا من ب برینداری فه که له خێن هه رسی خوشکیت من ژ کوتانییدا ئینابوو ژده رفه و دنیقا هه رسیکان دا روینشتبوو دکره گازی و گری لدهمی من دایکا خوه ب وی شیوهی دیتی شوک بو من چیبوو، و ئیکسه ر پرسیار بابی خوه و برایت خوه کربوون بابی وی ژی بناقی محو حوسین محو بریندار بوو ژ کوتانی ده رکه فبوو لی برای وی مه حمود محو هاتبوو قورتالکر، ئانکو دایک و بابین هه سه ن بریندار بوون و سی خوشکین وی بوونه قوربانی، هه سه ن رابوو که له خێن خوشکیت خوه ده یلت لویری و دایکا خوه بربوو گوندی ئافزریکی لی دده مه کیدا دنیقه کا شه فیدا لینه رینا دایکا خوه دکه ت و دایکا خوه نابینت و ئیکسه ر هزرکر جاره کا دی دایکا وی یا چوویه صوری له ورا ئیکسه ر لدویف دایکا خورا چوو دینت دهمی چووی گوندی دایکا خوه دینت یا دنیقا هه رسی کچیت خو دا روینشتی دکره گری رابوو جاره کا دی بزوری دایکا خوه زفرانده فه گوندی ئافزریکی هه تا پشتی دوو روژان شویی چوون که له خێن وان فه شارتن، بابی هه سه ن یی بریندار کریبوو هاتبوو گوندی مه زری ل ده شتا سلێفانه ییا ل مالا هه سه ن عه لی باپیرو لویری فی مالی گه هاندبوو سه ر جاده دیا گشتی و ترومبیل بو گرتن هنارتبوون باژیرو مووسل بو چاره سه ری ل نه خوشخانه یا مووسل بو مای س مانگان ل باژیرو مووسل مایه د نه خوشخانێ دا ژبه رکو تهقه ل زکی وی و ده ستی وی که فبوو تهفه برینه بوویه نه گه ری مرنا وی پشتی چهند سالان، و دایکا وی ژی ژبو چاره سه ری بربوون نه خوشخانه یا مووسل دگه ل بابی وی ده مه مان نه خوشخانه دا بوون^{۴۹}.

شرین سمو سمو ئیک ژ قوربانینی دیتر ییت فی کوشتاری بوون، لدهمی له شکه ری عیراقی هاتی هه دگوندی صوری دا زهلامی شرین بناقی عه لی یوسف دگه ل دوو کورین خوه نه وین ژیی وان پیتقی بو سه ربازیا بزوری دره فن، شرین دبیت ته زهلامی خوه ته م ژی دی لگه ل هه وه هی ل عه لی یوسف دبیت هی هین هین چ ل ژنا و زاروکان ناکه ت؛ ژبه رکو قه شه یی یا گوۆی ته ز دی لگه ل وان ئاخقم نا هیلم چ ل که سی بکه ن، به لی دهمی له شکه ری عیراقی هاتی د گوندی دا و هه لکه ک ژ مالین وان ده رکرین شرین ژی دگه ل سی زاروکی و ئه وژی کچا وی بناقی ئامینه عه لی یوسف دژیی ۶ سالییدا و کورین وی مشیر عه لی یوسف دژیی ۳ سالییدا و جه وزه ر عه لی یوسف له ر سینگی دایکا خوه ژوان که سانان بووی ته وین دوی کوتانییدا بوویه نه گه ر شرین دگه ل کچا وی بوونه قوربانی مشیر دگه ل جه وزه ر بریندار بیوون تیلین پی جه وزه ری هه می هاتبوونه ژیفه کرن، به لی نه بتنی دایکا وان و خوشکا وان بووینه قوربانی به لکو دوو پسمامین وان ژی بناقی ره مه زان مونیر یوسف و صالح مونیر یوسف ژی بوونه قوربانینی فی کوشتاری^{۵۰}.

ل ده می هیزا حکومه تی زفری صوری، دوو گه نجین گوندی ب ناڤین: ئه لیکسان گلیانا مه رقوس صوری و ۴۹- چافیکه فت ل گه ل هه سه ن محو حوسین ل ۲۰۲۱/۱۲/۲۱ ل زاخو، ره گه زنامه یا محو حوسین ده ریکا وی دا بوو تانکه مایه ده می تهقه فی که تی ره گه زنامه یا وی پرت کربوو، بنیره پاشکوی ژماره (۲).

۵۰- چافیکه فت ل گه ل عارف عه لی یوسف ل ۲۰۲۱/۱۲/۲۱ ل زاخو، ناڤری ل ۱۹۵۷ ل گوندی صوری دایکبوویه، نوکه ل زاخو ئانجیه؛ چافیکه فت ل گه ل مشیر عه لی یوسف ل ۲۰۲۱/۱۲/۲۱ ل زاخو، ناڤری ل ۱۹۶۶ ل گوندی صوری ژدایکبوویه، و ئیک ژ برینداری فی کوشتارییه و تانکه برینا وی ل ده ستی وی دا دیار دکه ت، نوکه ل زاخو ئانجیه.

محهمەد برو حوسین صوری دگهل داوود گورگیس، ئەو ماوهیهک بوو ژ سەربازی پهلوی بوون، هەر زوی دەمی ئەف سەربازە هاتین، ژ گوندی پهلین و خۆ ل ناف دار و سپینداران قەشارتن^{۵۱}. دەمی ئەف سەربازە ژ گوندی دەرکەفتین جارەکا دی ئەلیکسان و داوود هاتنە دگوندی دا قە، لدەمی مین ل بن زیلین سەربازی پهلوی، ئیکسەر ئەلیکسان و داوود جارەکا دویتر چوونە ناف سپینداران قە، دەمی لەشکەرێ عێراقی زفری دگوندی دا و کوشتار سەرێ گوندیا ئینایی و پاشان بسوتنا گوندی رابوون ئیکسەر ئەلیکسان گلیان و داوود و خەلکێ گوندی ئافزریکێ ب هاوارا وان هاتن لدەستیکی ژبەر فروکەیان نەشیان نیزیکی بێن بەلێ هەتا فروکە چوون شوینی هاتن جەن کارەسات، ئەلیکسان دبیژت دەمی ئەز هاتیم هیشتا ئاگر ب لەیلایا کچا خەموی قە بوو و رابوو ب قەمراندنا ئاگری ژ کەلەخی وێ لەیلا دبوو دوقاما وی، پاشان کەلەخی بابێ خوە گلیانە مرقوس و مامێ خوە خەمو و دگهل هەقزینا وی بناقی کترین سەرگیس و مامێ خوە موسا و کورێ مامێ خوە ئوراها خەمو هەموویان ب خوین قە ل ئەردی دینت ئانکو بوونە قوربانی، بەلێ دایکا خوە بناقی سەرمێ داوود و دوو خوەشکین وی بناقی مسکی گلیانە و شمونی گلیانە و هەردوو برایی وی بناقین فلیبس و نەوزاد نابینتن ل جەن رویدان، بەلێ پاشتر دزانت دایکا وی و دگهل خوشک و برایی وی پشتی لەشکەرێ عێراقی چوون بریندار ببوون ب برین سفک لەورا ئیکسەر هەولداوون خوە ژناف کوتانی دەرکرن و ژ گوندی دەرکەتن و چووبون گوندی ئافزریکێ، هەرەسا دوو کچین مامێ وی خەموی ئیک بناقی ناز دگهل کچا وی بناقی سندس کو دبوو نەقییا خەموی ئەو بۆ ماوی سێ روژان بوو ژ مووسل هاتبوو مالا بابێ خوە بەلێ ئەف رویدانە بوو نەگەرێ بریندار بوونا هەردووکان و دگهل بریندار بوونا کچا خەموی یا دویتر بناقی خەمێ یا لال بوو، بەلێ دەربارە ی دایک و خوشک و برایی ئەلیکسان برایی وی بناقی قەریو ژ بەغدا هات دایک و خوشک برایی خوە برنە بەغدا و ل بەغدا چارەسەرکرن، بەلێ مانە ل بەغدا و نەزقینە لسەر گوندین خوە هەتا پشتی سەرهلدانا ۱۹۹۱ شوینی زفرین گوندی صوری^{۵۲}، لقیرێ دیاردبەت کو ئەف کوشتارە بوو نەگەر خەلکەک ژ ترساندا نەمیننە دنافا گوندین خوەدا و ژ گوندین خوە دویر بکەفن. دەربارە ی ئاکنجیوونا خەلکێ گوندی صوری، پشتی کوشتاری ئاکنجیویین گوندی ژ ئەگەرێ سوتنا گوندی و مالین وان و ترسا وان نەچار بوون ژ گوندی دەرکەتن هەتا پشتی بەیانا ۱۱ ی ئادارا ۱۹۷۰، ئەوژی ل سالا ۱۹۷۱ حکومەتا بەغدا گازی هەندەک ژ خەلکێ گوندی کر ئەوین تووشی کارەساتی بووین و بریار دان دەست ب ئااکرنا گوندی بکەن، و هەر خیزانەکی ۲۰۰ دینار دابوون، هوسا نزیکی ۲۰ مالان زفرین د گوندی دا، بەلێ مانا وان دگوندی بەرەوام نەبوو ژ ئەگەرێ نسکویا شورەشا کوردی ل سالا ۱۹۷۵، حکومەتا عێراقی رابوو ب راگواستنا گوندین کوردی بقی چەندی گوندی صوری ژ یێک ژوان گوندان بوو ئەوین خەلکێ وی هاتی راگواستن، هەتا پشتی سەرهلدانا کوردی یا سالا ۱۹۹۱، ل سالا ۱۹۹۲ جارەکا دی خەلکەک زفرین لسەر گوندین خۆ هوسا ژيانا دگوندی صوری دا بەرەوامە تا نوکە^{۵۳}.

۵۱- صلاح زەرۆ، المصدەر السابق، ص ۸۵.

۵۲- ضابطیکەفتن دطەل ئەلیکسان طلیانە مەرقووس کەزەخی ل ۲۹/ ۱۲/ ۲۰۲۱ ل طوندی صوری ل زاخۆ.

۵۳- هەمان ژێدەر؛ چاڤیکەفتن ل گهل کەریم ئوسمان سلیمان ل ۱۰/ ۲۰۲۱/ ۱۲ ل سیمیل؛ چاڤیکەفتن ل گهل عومەر مونیر یوسف ل ۱/ ۲۰۲۲/ ۲۰ ل گوندی صوری ل زاخۆ.

پاشکۆ

پاشکۆین ژماره (١)

قوربانین کوشنارا صوری:

قهشه ههنا یه عقووب قاشا ژیی وی ٤٧ سال بوو ژ خه لکی مووسل بوو، خه مو مروگیل صوری که زنه خی موختاری گوندی ژیی وی پتر ژ ٦٠ سالان بوو، کاترین سه رگیس هه فژینا موختاری ژیی وی ٥٠ سالی بوو، لهیلا خه مو مروگیل کچا موختاری یا خواستی بوو ژیی وی ١٨ سالی بوو و هرمز ئه وی لهیلا خواستی ژیی وی ٢٠ سال بوو، ئوراها خه مو ژیی وی ٥٠ سال بوو، کورئ وی جوزیف ئوراها دژیی ١١ سالییدا بوو، و کچا وی وه رینا ئوراها دژیی ٩ سالییدا، مریه ک سه لو یا بیژن بوو دژیی ٤٥ سالییدا بوو و دگهل کچا وی شهونه شابوون دژیی ٩ سالییدا، سه فهر بوتورس دژیی ١٥ سالییدا، مووسا مروگیل دژیی ٥٠ سالییدا، گلیانه مهرقوس صوری که زنه خی د ژیی ٤٨ سالییدا، ئه مه د شابو دژیی ٥ سالییدا، نه جیب هورمز زارۆکه ک دژیی ٤ سالییدا، راحیل موشی دیره بوونی دژیی زارۆکه ک دژیی سئ سالییدا، ناجی گورگیس زارۆکه ک دژیی ٤ سالییدا، یه لدا ره شو وه رده صوری دژیی ٣٥ سالییدا، باسیما یه لدا ره شو وه رده صوره دژیی ٣ سالییدا، یاقوو ئیلیا صوره دژیی ١٠ سالییدا، قه مهر ره شید هه فژینا ئیبراهیم حوسین دژیی ٣٨ سالییدا، نادیره ئیبراهیم حوسین دژیی ١٥ سالییدا، محمه د ئیبراهیم حوسین دژیی ١٢ سالییدا، میران محو حوسین باتیلی دژیی ١٣ سالییدا، غه ریا محو حوسین باتیلی دژیی ٧ سالییدا، ره مه زان مونیر یوسف صوری زارۆکه ک دژیی ٢ سالییدا، عومه ر مونیر یوسف زارۆکه ک دژیی چوار سالییدا، ئامینا ره جه ب محمه د هه فژینا ئوسمان فهیرو صوری دژیی ٤٥ سالییدا، فهیروز ئوسمان فهیرو صوری دژیی ٩ سالییدا، شرین یوسف هه فژینا عه لی دژیی ٣٢ سالییدا، موشیر عه لی زارۆکه ک دژیی ٦ سالییدا، عارف عه لی زارۆکه ک دژیی ٧ سالییدا، صبیحا ئوسمان دژیی ١٥ سالییدا، شوفیر حوسنی محمه د عیسا زاخویی دژیی ٣٤ سالییدا^{٥٤}.

بریندارین کوشنارا صوری:

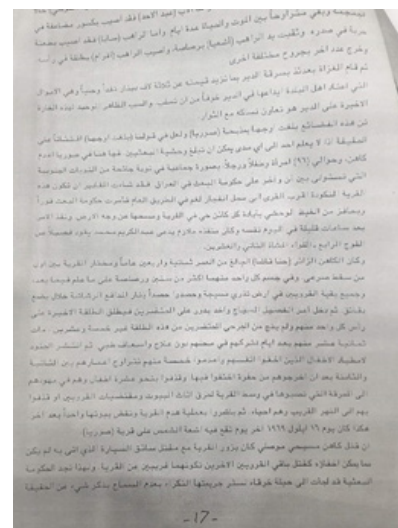
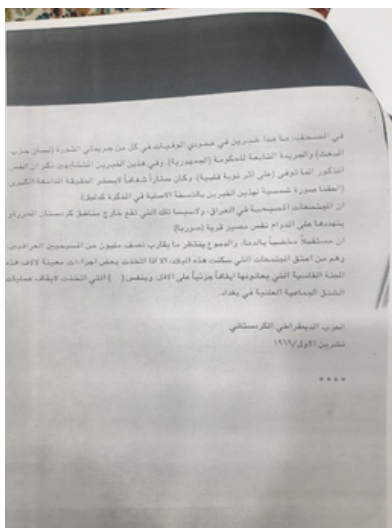
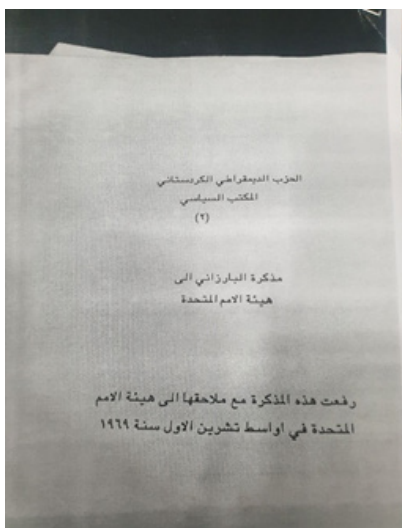
نازی خه مو، هه نئ خه مو مروگی، مریه م ره شو وه رده، مه رگو گورگیس، ئیسمه ر ئه لیا س میناس، راحیل مه تی، به تروس هورمز، مه رتا هورمز مروگی، مریه م هه ننا، مادلین هورمز، محو حوسین صوری، محمه د برو حوسین صوری، عومه ر مونیر یوسف، سه کینه مونیر، هه لیما ئیبراهیم صوری، جه میلا ئیبراهیم حوسین صوری، بوهار ئیبراهیم حوسین صوری، ئامینا محمه د، تریزا خه مو صوری، مه ریه م هه ننا گه ورو، سه میر مه نصور ئیسه ق، مشیر عه لی یوسف صوری^{٥٥}.

٥٤- جریده خه بات، العدد (٥١٤)، تشرین الاول ١٩٦٩؛ روژین چلی منیر، ژێده رێ به رێ، ل ٣٣٣.

٥٥- روژین چلی منیر، ژێده رێ به رێ، ٣٣٣؛ وصفی حسن ردینی، ژێده رێ به رێ، ل ٣٠ - ٣٤.

پاشکۆین ژماره (٢)

پاشکۆین ژماره (٤)

صوريا گيان

سۆريا گيان

ئەى وێنەكەى خنجيله و جوان

ههشتا بهرگى رهش و تارم

له گهل گريه و شين و زارم

ههشتا چهكى توولهى شانم

بۆ كوردستان ريو داكانم

دانانهوه و تازيه دارم

ههتا ماوم هه زامارم

سۆريا تو خوا تووش وهك داكان

به چيلهكه و دار هاتيه سووتان

يان به گوللهى دهستى بهعسى

گيانته كهوته نيو مهترسى

دهپيم بلن دلم تهقى

شههيدىكى چه ند دل پهقى .

ئەنجام

پشتی خواندنا ڤه کولینی ئەڤ ئەنجامین لخواڕی هاتنه دیار کرن:

- ۱- ساخکرنا بیرئینانا قوربانین کوشتاری داکو میژووا رویدانا وئ چ جارا نه هیته ژبیرکرن.
- ۲- رویدان و بیره وه ریپن خه لکی دگهل ڤی کوشتاری وه سا دیار دکهن خه لکه ک بی گونیه تووشی کاره ساته کا بقی شیوهی ببوو، رهنگه بتنن کوردبوونا وان تاوانا وان بت.
- ۳- لڤیری دیار دبت میلله تنن کورد هه ردهم تووشی ڤان جوړه کاره ساتان بووینه و بووینه قوربانی سیاسه تا نه ڤه بیلکرنا حکومه تا عیراقی ب داخوازیپن کوردا و هه ر ده می زانیبا نه شیابا داخوازیپن، وان جیه جیه کت ئیکسه ر شیوازی توندوتیژی ل گهل وان بکار ئینابوو.
- ۴- ئەڤ کوشتاره بوویه ئەگه ر پتیا خه لکی گوندی وه ک شیتا لیپه پین ژنه گه ری شوک بوونا وان ژ رویدانی.
- ۵- دیسان ژ ئەگه ری کوشتاری پتیا خه لکی گوندی ترسییان د گوندی دا بژین و بوویه ئەگه ر خه لکه ک ژ گوندی ده رکه ڤن و سامانیپن خو ژده ست بدهن.
- ۶- ڤی کوشتاری گه لکه زارۆک هیلان بی دایک و باب و گه لکه ک هس هیلانه په ککه ڤتی، و برینین گه لکه ک هسان لدووماهیکی بوینه ئەگه ری ژده ستدانا ژیانا وان.
- ۷- لدویڤ ڤه ریژا چاڤیکه ڤتنین ل گهل خه لکی گوندی هاتییه کرن هاته دیار کرن تا نوکه چوو کارین دیار بۆ خه لکی گوندی صوری نه هاته کرن دا ڤه ره بوویا وان بیته کرن.

لیستا ژیده ران

به لکه نامه

- ۱- ڤه لاچوکرده که ی گوندی صوری، چهند به ره ره کین جودا جودانه پاراستینه ل ئەرشیفی مه کته با سیاسی یا پارقی ل هافینگه ها پیرمام.
- ۲- یاداشتنامه یا نفیسینگه ها پارقی دیموکراتی کوردستان بۆ نه ته وه یین ئیکگرتی ل نافه راستا چریا دووین ۱۹۶۹، ژ ئەرشیفی مه کته با سیاسی یا پارقی دیموکراتی کوردستان.

چاڭپىڭكە فتنىن كەسايەتى

مىژوو و جەڭ چاڭپىڭكە فتنى	ناف	ژمارە
۲۰۲۱/۱۲/۲۹، گوندۆى سوريا، زاخۆ	ئەلىكسان گلىانە مەرقوس كەزنەخى	۱
۲۰۱۵/۱/۱۳، ھەولېرى	بارزان مەلا خالدا	۲
۲۰۲۱/۱۱/۸، زاخۆ	تەببەت شوكر سولەيمان	۳
۲۰۲۱/۱۱/۲۱	جېرائىل يەلدا رەشو	۴
۲۰۲۱/۱۲/۲۱، زاخۆ	ھەسەن محو ھوسىن	۵
۲۰۲۱/۹/۱۶، زاخۆ	ھەمىد خواستى	۶
۲۰۲۱/۱۱/۲۰	داۋود گورگىس قىياقوس	۷
۲۰۲۱/۱۲/۲۱، زاخۆ	عارف ەلى يۈوسىف	۸
۲۰۲۲/۱/۱، گوندۆى سوريا ل زاخۆ	عومەر مونىر يۈوسىف	۹
۲۰۲۱/۹/۱۶، زاخۆ	فرمان شكرى سلىقئانەى	۱۰
۲۰۲۱/۱۲/۱۰، سىمىل	كەرىم ئوسمان سلىمان	۱۱
۲۰۲۱/۹/۱۶، زاخۆ	محەمەد خالدا بۈسەلى	۱۲
۲۰۲۱/۱۲/۲۱، زاخۆ	مشىر ەلى يۈوسىف	۱۳
۲۰۱۶/۱۱/۲۱، زاخۆ	مەلا ەبەدولكەرىم صوفى	۱۴
۲۰۲۱/۱۲/۲، زاخۆ	وەدىع ھوسنى محەمەد	۱۵

پەرتۈۋىكىڭ ب زىمانى كوردى

- ۱- رۆژىن چلبى منىر، زاخۆ ۱۴ ى تىرمەھا ۱۹۵۸ - ۶ ى ئادارا ۱۹۷۵ قەكۆلىنەكا مىژوۋىيى - سىياسى، زاخۆ، ۲۰۱۸.
- ۲- فرمان شكر سلىقئانەى، سوريا دىروكا گوندەكۆ ب خوينى سۆربۈيى، زاخۆ، ۲۰۱۹.
- ۳- مسعود بارزانى، بارزانى و بزوتنەۋەى رزگارى خۋازى كورد شورەشى ئەلىل ۱۹۶۱ - ۱۹۷۵، بەرگى سىيەم، بەشى دوۋەم، ھەولېر، ۲۰۰۴.
- ۴- ھۆژىن مسعود سەرنى، شورەشا ئىلونى ل دەقەرە بەھدىنان ۱۹۶۱ - ۱۹۷۵ قەكۆلىنەكا مىژوۋىيى، زاخۆ، ۲۰۱۸.
- ۵- وصفى حسن ردىنى، كۈشتارا گوندۆى سوريا ۱۹۶۹/۹/۶، دھوك، ۲۰۰۵.

پەرتۈۋىكىڭ ب زىمانى ەرەبى

- ۱- اوغارا اوبلانس، النچال التحررى لكوردستان العراق (سلسلە الكتب المعادىيە)، ترجمە: مديريه الاستخبارات العسكرية العامه المعاۋىيە الاولى، سرى للغايە، د.م، د.ت.

- ۲- اوفرا بینگیو، کرد العراق بناو دولة داخل دولة، ترجمه: عبدالرزاق عبدالله بوتانی، بیروت، ۲۰۱۴.
- ۳- تشارلز تریب، صفحات من تاریخ العراق المعاصر، ترجمه: زینه جابر ادريس، بیروت، ۲۰۰۶.
- ۴- جیف سیمونز، عراق المستقبل السياسه الیمیرکیه فی اعاده تشکیل الشرق الاوسگ، ترجمه: سعید العثم، بیروت، ۲۰۰۴.
- ۵- حسن لگیف الزبییدی، موسوعه الاحزاب العراقيه، بیروت، ۲۰۰۷.
- ۶- سعد ناجی جواد، العراق و المسأله الكوردیه ۱۹۵۸ - ۱۹۷۰، لندن، ۱۹۹۰.
- ۷- سلام مجید کندلان، فاجعه سوريا الكلدانیه باقیه فی الجمائر الحیه، جریده بیپ عنکاوا، العدد (۶۹)، اربیل، تشرین الاول ۲۰۱۳.
- ۸- شیرزاد زکریا محمد، مجلس قیاده پوره فی کوردستان العراق ۱۹۶۴ - ۱۹۷۰ (دراسه تاریخیه سیاسیه عامه)، دهوک، ۲۰۱۰.
- ۹- گارق جمباز، مراسیم و قرارات مجلس قیاده پوره (۱۹۶۸ - ۲۰۰۳) المتعلقه بکوردستان - العراق، الگبعه الپانیه، اربیل، ۲۰۰۳.
- ۱۰- ماریون فاروق سلوغلیت و بیتر سلوغلیت، من پوره الی الدكتاتوریه، العراق منذ ۱۹۵۸، ترجمه: مالک النبراسی، الگبعه الپانیه، المانیا، ۲۰۰۳.
- ۱۱- یونان هرمز، آیامی فی پوره کوردستان، الگبعه الپالپه، دهوک، ۲۰۱۳.

روژنامه و گوڤار

زمانی کوردی

- ۱- ئه دریس حسن ئاسیهی، « ناحیا ئاسیهی و باتیلی دیروکه کا دیرین وواره کئ ب خیرو بیر وجهه کی ههژی هاریکاری»، گوڤارا دهوک، ژماره (۲۸)، دهوک، چریا ئیکئ، ۲۰۰۵.
- ۲- گوڤاری دهنگی پیشمه رگه، ژماره (۲۴)، تهرینی دوهه م ۱۹۶۹.

زمانی عه ره بی

- ۱- په سار، «یومیات پوره ایلول»، مجله متین، العدد (۱۶).
- ۲- جریده التأخی، العدد (۳۱۹)، ۲۴ تموز ۱۹۶۸.
- ۳- جریده التأخی، العدد (۳۳۰)، ۴ اب ۱۹۶۸.
- ۴- جریده التأخی، العدد (۳۲۶)، ۳۱ تموز ۱۹۶۸.
- ۵- جریده خه بات، العدد (۵۱۴)، تشرین الاول ۱۹۶۹.
- ۶- صلاح زهرو، « مژبحه قریه صووریا»، مجله متین، العدد (۲۴)، دهوک، ایلول ۱۹۹۳.

The Genocide of Suriya Village of ۱۶ September ۱۹۶۹ in the memoir of its people Asst. Lecturer Rojin Chalabi Muneer

History department, Faculty of human sciences, University of Zakho, Kurdistan
Region –Iraq

Abstract

Genocide means killing some number of innocent people in an inhuman incident as attacking against civil complex and military organization operation, its killing might be innocent people such as older and children, from this point Suriya village is one of those countryside that its people faced the killing attack, Suriya genocide is one of those genocide operation, which being operated against Kurds also considered a crime against the human right, cause some women, men, children and older been killed, its scarifying were peasants and freely farming and taking care of animals, however that attacking operated under the operation of the Baathist Arabic socialist Party .

During this research some questions were been taken into account such as what were the reasons behind that attack? Were those reasons value to take that inhuman action? To what extant this killing action affected on the people of this village?

Keywords: Genocide, Suriya, Iraqi military forces, memoir of people.

الملخص

المذبحة تاتي بمعنى قتل مجموعه من الناس بشكل همجي بدون اي ثنب، ميل الهجوم على المجتمعات المدنييه او الهجوم الجوي عن غريق قوه عسكريه منتقمه، في العاده چايا المذابح هم الاشخاص المدنيين من النساء وكبار السن والاگفال. وبهذا الشكل قريه سوريا واحده من القرى التي تعرچ سكانها المسلمين لمذبحة، وتعتبر مذبحة سوريا كامذابح الاخرى التي وقعت على الكورد تعتبر كجریمه چد حقوق الانسان، والتي راحت چحيثها عدد من النساء وكبار السن والاگفال بدون ان يكون لهم ثنب يژكر، ففگ لانهم كانوا فلاحين واناس مسالمين كان عملهم الزراعة وتربيته المواشى ولكن حدپ هژا الشيو تحت اشراف حزب البعپ العربي الاشتراكي . من خلال دراسه البعپ راودنا بعچ الاسئله منها: ما هي اسباب حدوپ المذبحة؟ هل هژه الاسباب كان تستحق لوقوع تلك المذبحة بهژا الشكل؟ الى اي مدى كانت لهژه المذبحة تاثير على سكان هژه القريه ؟ الكلمات المفتاحيه: المذبحة، سوريا، الجيش العراقي، ژكريات الاهالي.